

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تک نگاری بومهن

مولف : مجتبی سلطانی

سرشناسه	: سلطانی، مجتبی، ۱۳۶۴ -
عنوان و نام پدیدآور	: تکی‌نگاری بومهن / مولف مجتبی سلطانی .
مشخصات نشر	: تهران: میعاد اندیشه ، ۱۳۹۵ .
مشخصات ظاهری	: ۱۸۰ ص.: مصور ، جدول .
شابک	: 978-600-8540-40-3
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه .
موضوع	: بومهن
موضوع	: Bumeheh (Iran)
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۵ س۸/و۸۲/DSRT۰۷۵
رده بندی دی‌سی	: ۹۵۵/۱۳۲۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۶۱۳۸۷۳

liadpou.com

نام کتاب: **تک نگاری بومهن**

مؤلف: **مجتبی سلطانی**

ناشر: **میعاد اندیشه**

نوبت چاپ: **اول - ۱۳۹۵**

شمارگان: **۱۰۰۰ نسخه**

قیمت: **۱۶۰/۰۰۰ ریال**

شابک: **۹۷۸ - ۶۰۰ - ۸۵۴۰ - ۴۰ - ۳**

همه ی حقوق مادی و معنوی این اثر برای مولف محفوظ است.

تکثیر و انتشار این اثر به هر صورت، از جمله بازنویسی، فتوکپی، ضبط الکترونیکی و ذخیره در سیستم های بازیابی و پخش، بدون دریافت مجوز کتبی و قبلی از نویسنده به هر شکلی ممنوع است.

این اثر تحت حمایت «قانون حمایت از حقوق مولفان، مصنفان و هنرمندان ایران» قرار دارد

فهرست

۹	یادداشت آغازین
۱۰	سازمان کتاب
۱۱	پیشگفتار
۱۲	فصل نخست
۱۳	جغرافیای طبیعی
۱۵	شناسایی کلی منطقه
۱۵	استان تهران
۱۶	شهرستان پردیس
۱۶	شهر پردیس
۱۸	جغرافیای طبیعی بومهن
۱۹	ویژگی های جغرافیایی
۱۹	وضع اقلیمی
۲۰	مورفولوژی
۲۱	اراضی و مراتع
۲۲	مخاطرات طبیعی
۲۳	منابع آب
۲۷	فصل دوم:
۲۷	پیشینه تاریخی
۲۹	نام شهر
۳۰	پیشینه سکونت

۳۲	عوامل مؤثر بر استقرار جمعیت
۳۲	الف) سیاست
۳۳	ب) قرار گرفتن بر سر راه تهران - مازندران
۳۴	پ) ویژگی های طبیعی و اقلیمی
۳۴	مکان های تاریخی و مذهبی
۳۴	اصلاح تپه
۳۵	امامزاده سلطان مطهر
۴۰	بومهن در آیین سفرنامه ها
۴۵	نگاهی به موقوفه های ریان
۴۷	فصل سوم:
۴۷	سیمای شهر
۴۹	تحولات روستا - شهر
۴۹	سیمای پیشین شهر
۵۰	محله ها و سکونتگاه ها
۵۰	ده بومهن
۵۲	سیاهبند
۵۸	لوران
۵۹	گل دره
۵۹	آب انجیرک
۵۹	سیاهسنگ
۶۱	سیمای کنونی شهر
۶۵	فضاهای فراغت
۶۵	باغ ها و بوستان ها
۶۸	مردم نگاری شهری

۶۸.....	هویت شهر
۶۸.....	مهاجران شهری
۷۱.....	فصل چهارم
۷۱.....	ساختار و توزیع جمعیت
۷۳.....	مقدمه
۷۳.....	تعداد جمعیت
۷۵.....	روند تحولات جمعیت با تاکید بر مهاجرت
۷۶.....	نگاهی به جنس جستار جمعیتی
۷۶.....	سواد
۷۷.....	فعالیت
۷۸.....	مسکن
۸۱.....	پیشینه مالکیت و پیشآمدهای آن
۸۵.....	کاربری ها
۸۶.....	حاشیه نشینان
۸۹.....	فصل ششم
۸۹.....	روستاها
۹۱.....	مقدمه
۹۱.....	دهستان گلخندان
۹۱.....	گلخندان
۹۴.....	دژ گلخندان
۹۶.....	امامزاده قاسم
۱۰۳.....	زردستان
۱۰۴.....	کرد نبرد
۱۰۴.....	دهستان کرش

۱۰۴.....	کرشت
۱۱۱.....	باغ کمش
۱۱۴.....	اصطلاک پایین
۱۱۶.....	واصفجان
۱۲۱.....	تماشا
۱۲۲.....	پلنگ آواز
۱۲۳.....	فصل هفتم
۱۲۳.....	فرهنگ
۱۲۵.....	مقدمه
۱۲۵.....	دین
۱۲۶.....	اهل حق
۱۲۷.....	ارمنیان
۱۲۷.....	مکان ها و جلوه های مذهبی
۱۳۰.....	آیینهای ازدواج
۱۳۶.....	جشن ها و آیین ها
۱۳۶.....	جشن نوروز
۱۳۶.....	سفید کردن دیوار
۱۳۷.....	آیین های دیگر
۱۳۷.....	شب نشینی
۱۳۷.....	اسب سواری
۱۳۸.....	سمنو یزان
۱۳۸.....	خروس خوران
۱۳۹.....	فرهنگ کشاورزی
۱۳۹.....	شناخت طبقات

- ۱۳۹..... مناسبات ارباب، رعیت و باغبان
- ۱۴۰..... مهر خرمن
- ۱۴۰..... غذاها و شیرینی های سنتی
- ۱۴۰..... غذاها
- ۱۴۲..... شیرینی ها
- ۱۴۲..... عشایر
- ۱۴۳..... صنایع دستی عشایر
- ۱۴۵..... موسیقی
- ۱۴۵..... جایگاه موسیقی، رجام، بومهن
- ۱۴۶..... سازها و آیین ها
- ۱۴۸..... بازی های محلی
- ۱۴۸..... آلتک دولک
- ۱۴۹..... دُرنا بازی
- ۱۴۹..... چوب بازی
- ۱۴۹..... توپ آغاجی
- ۱۵۰..... یه قُل دو قُل
- ۱۵۰..... گویش
- ۱۵۱..... آشنایی با یک هنرمند
- ۱۵۳..... فصل هشتم:
- ۱۵۳..... شهدا
- ۱۵۵..... آشنایی با شهدا

در یکی از روزهای آبان ماه ۱۳۹۳ با پیشنهاد دوست پرتلاشی، برای گشت و گذار به ده بومهن رفتیم. مرکز محله را تا باغ چنار، با درختان سر به فلک کشیده‌اش از نظر گذراندیم. هنگام قدم زدن، من تنها به سبکبازی روح خود و رهاکردن تن در آن فضا می‌اندیشیدم که با سخن این دوست به خود آمدم. او ساده گفت: «بومهن تاریخ دارد». همین اشاره، حسی را در من به جنبش درآورد که فکر کردم باید با لنزهای چشمانم نگاره‌های بیشتری از اینجا برداشته و به یاد سپارم. از آن پس واژه‌های تاریخ، فرهنگ، جامعه و بومهن در ذهن من بیشتر نقش بست و هنگامی که به پختگی رسید، بجای از خود پرسیدم که آیا می‌توان اثری درباره این شهر پدید آورد؟ با سختی‌ای که برای نگارش کتاب مرا و کربل مرا؛ نگینی در تاررود (سلطانی، ۱۳۹۳) از سر گذرانده بودم، در ناخودآگاه آرزو می‌کردم که پاسخ منفی باشد، اما این رویای تپلانه دیری نپایید و پرسش‌های بی شماری مرا دوره کرد؛ پرسش‌هایی درباره جایگاه این شهر و بن‌مایه‌های (منابع) شناخت آن.

درماندگی برای پاسخ به این پرسش‌ها برای من معنایی جز ناشناخته ماندن بومهن نداشت. سرانجام پس از بررسی‌های چندباره، ریسک بود بن‌مایه‌ها را پذیرفته و با سه‌شی فزاینده کار نگارش کتاب «تک‌نگاری بومهن» را آغاز نمودم. از آنجا که هدف، شناساندن جغرافیا، تاریخ، فرهنگ و نهادهای اجتماعی بومهن بوده است؛ روش تک‌نگاری یا مونوگرافی را از میان همه روش‌ها و رویکردهایی که برای شناخت شهر و فهمیدن آن و برداشت، برگزیدم. البته از باب روش‌شناسی، تک‌نگاری پیش رو به دو دلیل پژوهشی مردم‌نگارانه است: نخست آنکه رخدادهای عادی و غیرعادی و کنش‌های روزمره را مشاهده و از نمودارها، نقشه‌ها، مصاویر، برای ارائه توصیف‌های دقیق بهره گرفته‌ام که همه این فعالیت‌ها در پژوهش‌های مردم‌نگارانه نیز به کار بسته می‌شوند. دوم، به جای بازتاب راستینگی‌های (واقعیت‌های) خشک و بی روح که در تک‌نگاری‌ها مرسوم است، در پاره‌ای جاها رویکردی مردم‌نگارانه در پیش گرفته‌ام. به سخن دیگر، بر پایه فهم محیط میدان و گسترش روابط همدلانه، تلاش نموده‌ام تا بدانجا که ماهیت تک‌نگارانه نوشتار فرو کاسته نشود، از توصیف‌های خشک و بدون تحلیل فاصله بگیرم. البته گسترش این رویکرد به همه

کتاب شدنی نبود و در بیشتر جستارها ناگزیر و آگاهانه در دام توصیف‌های بی روح گرفتار آمده‌ام؛ به این دلیل که اقتضای روش‌های تک‌نگارانه چنین است.

سازمان کتاب

این کتاب در هشت فصل سازماندهی شده است. به طور کلی، از آغاز کتاب تا فصل پنجم، شهر بومهن از جنبه‌های گوناگون بررسی شده و سپس از فصل ششم تا پایان، به تناسب یا به توصیف سیمای روستاها پرداخته شده و یا مانند فصل هفتم آمیزه‌ای از فرهنگ شهر و روستا به تصویر کشیده شده است؛ البته این بخش بندی در فهرست مطالب نیامده و تنها در محتوا می‌توان آن را بازشناخت. فصل نخست، با معرفی منطقه آغاز شده و پس از آن، جستار اصلی، یعنی جغرافیای طبیعی بومهن پی گرفته می‌شود. در فصل دوم، پیشینه تاریخی شهر بررسی شده و بخش پایانی فصل، با افزودن سفرنامه‌ها و موقوفه‌ها، اندکی از قالب پژوهش‌های تک‌نگارانه فراتر می‌رود. سیمای پیشین و کنونی شهر را در فصل سوم شرح داده و به دنبال آن دو روایت مردم‌نگارانه از بومهن پیش‌روی خوانندگان قرار می‌گیرد. فصل چهارم به ساختار و توزیع جمعیت شهر اختصاص دارد. در فصل پنجم، افزون بر مالکیت و کاربری‌ها که نام فصل نیز هست، به حاشیه‌نشینان پرداخته شده است. در فصل ششم، با فاصله گرفتن از جستارهای شهری، برای هر روستا به طور جداگانه تک‌نگاری گزیده‌ای نگاشته شده است. فصل هفتم با نام «فرهنگ»، تمام گستره جغرافیایی منطقه را در بر گرفته و به دستمایه‌های گوناگون هم‌پوشانی و آیین مردم می‌پردازد. در فصل پایانی کتاب، یکایک شهدای بومهن معرفی شده‌اند. بایسته است که بگویم، چنانچه این اثر، پیش زمینه‌ای برای گردآوری دانسته‌ها و نادانسته‌های بیشتر درباره بومهن باشد، بسیار نویدبخش خواهد بود؛ از این رو، مایه خرسندی است که همگان نقد و پیشنهاد خود را به رایانامه mojtabasoltani63@yahoo.com ارسال دارند.